

ظروف یکبار مصرف، ارمان تلخ هزاره سوم

با پیشرفت های فناوری و تغییرات سریع عصر کنونی، شاهد تحولات زیادی در شیوه ی زندگی بشر هستیم. تا چند سال پیش که استفاده از ظروف یک بار مصرف پلاستیکی هنوز در میان مردم متداول نشده بود، مردم مواد غذایی خود را در کاسه های فلزی و ملامینی می ریختند. اما اکنون ظروف یکبار مصرف پلاستیکی به دلیل افزایش تولید، قیمت ارزان، حمل و نقل آسان و دسترسی سریع، جایگزین ظروف سنتی شده است. زمانی که برای اولین بار ظروف یکبار مصرف وارد بازارها شدند، همه نفس راحتی کشیدند و به خود وعده زندگی سالم تر و البته راحت تری دادند. این ظروف ظاهراً، کاملاً بهداشتی و مقرون به صرفه است چون نمی شکند و برای شستشو نیاز به مصرف وقت و هزینه و نیرو، آب و مایع ظرف شویی ندارد اما آیا همین قدر هم برای سلامت بدن مفید است؟ ظروف یک بار مصرف پلاستیکی موسوم به پلی استایرن (PS)، در لیوان های آب، کارد، چنگال، قاشق و ظروف غذایی مورد استفاده قرار می گیرند و به علت این که از منابع نفتی تولید می شوند، دارای خاصیت تجزیه ناپذیری بوده و تا ۵۰۰ سال در خاک باقی می ماند. بنابراین اگر از نفوذ این مواد به خاک بیشتر جلوگیری شود، به همان میزان خاک نیز بهتر حفاظت خواهد شد، در غیر این صورت حتی اگر تجزیه هم شوند، مواد نفتی به عنوان یک ماده اضافی در خاک باقی مانده و ترکیب طبیعی خاک را بهم می زند در نتیجه اثرات جبران ناپذیری را بر سلامت انسانها و محیط زیست وارد می نماید. همچنین، مواد تشکیل دهنده این ظروف در دمای ۴۰ درجه سانتیگراد آزاد شده و وارد مواد غذایی می شوند. ریختن چای یا غذای داغ در ظروف یک بار مصرف پلاستیکی باعث می شود مواد شیمیایی موجود در ظرف پلاستیکی، به غذا یا نوشیدنی موجود در ظرف منتقل و این ترکیب های شیمیایی و مضر، وارد بدن مصرف کننده شوند. استفاده از ظروف پلاستیکی نامناسب برای سرو غذاهای گرم مانند نوشیدنی های داغ یا آش و سوپ هم می تواند چنین خطری ایجاد کند. از سوی دیگر مصرف این ظروف به ویژه در ایام های خاص مذهبی مانند ماه رمضان و محرم و همچنین مراسم های ملی بیشتر می شود. متأسفانه در ایام محرم و ماه رمضان با توزیع بسته های غذا در ظروف یکبار مصرف در تکایا و مساجد و حتی ایستگاه های صلواتی و رها شدن ظروف در پیاده روها و جوی ها شاهد نازیبا شدن چهره شهر می شویم. بعضی از شهروندان نیز با ریختن ظروف یکبار مصرف به کوچه و خیابان در این مراسم ها بر این مشکلات می افزایند. وجود پسماندهای پلاستیکی و ظروف یکبار مصرف در معابر و انهار شهر در ایام خاص، عاملی برای تشدید مشکلات زیست محیطی و نازیبا شدن چهره شهر است. در حال حاضر یکی از مهمترین اهداف متولیان محیط زیست، تبلیغ برای کاهش مصرف مواد و بررسی راههای کاستن از مصرف بی رویه منابع طبیعی میباشد. قدم موثر در این راه آموزش، فرهنگ سازی و اطلاع رسانی توسط رسانه ها و ترغیب طبقات مختلف مردم به تغییر الگوی مصرف و کاهش مصرف کالاهای یکبار مصرف در خانواده می باشد. مصرف ظروف یکبار مصرف پلیمری و کیسه های پلاستیکی، ضمن آنکه تولید مواد زاید را افزایش می دهد، به محیط زیست نیز آسیب می رساند. بنابراین با کاهش مصرف این کالاها علاوه بر اینکه موجبات حفاظت محیط زیست فراهم می گردد، حجم ضایعات تولیدی نیز تا حد زیادی کاهش می یابد.

محرم به عنوان بزرگترین همایش سوگواری بشری است که تمامی ایرانیان از هر قشر و گروه در آن نقش و حضور پررنگ دارند و این امر ریشه در دلدادگی مردم به سالار شهیدان دارد. ایام محرم، روزهای خیرات و روا شدن حاجات است و به همین سبب از قدیم، در این روزها هر کسی به وسع خود در اطعام عزاداران می‌کوشد. همزمان با برگزاری مراسم عزاداری سرور و سالار شهیدان عالم در مساجد و تکایا، توزیع نذورات و غذا توسط هموطنان انجام می‌شود. گر چه طی سالهای اخیر، استفاده از ظروف یک بار مصرف، رواج زیادی پیدا کرده، ولی با توجه به مشکلات زیست محیطی این ظروف و دوره ی بسیار طولانی بازیافت آنها، بهتر است تا جایی که امکان دارد از این ظروف، استفاده نشود. برخی از ترکیب های شیمیایی و بخصوص پلی فنولی که از ظروف یکبار مصرف وارد غذا می شوند، اختلال هایی را در عملکردهای مختلف بدن در پی دارند و می توانند در بروز برخی از بیماریها نقش داشته باشند. بنابراین به هیچ عنوان نباید ماده غذایی که دمای بالاتر از ۴۰ درجه سانتی گراد دارد را درون این ظروف نگهداری کرد. بهتر است در خانه که امکان شستن و ضدعفونی کردن ظروف وجود دارد از ظرف های پیرکس، استیل و چینی استفاده شود. برای تهیه غذاهای داغ نذری مانند آش و حلیم، بهتر است با خود ظرف یا قابلمه ببرید تا خیالتان راحت باشد که غذای داغ در ظرف مناسب ریخته شده است و خطری سلامت شما و خانواده تان را تهدید نمی کند اما اگر از ظروف یکبار مصرف استفاده می کنید حتما به این نکات توجه داشته باشید:

۱- ظروف یکبار مصرف شفاف و بی رنگ فقط برای غذاهای سرد مناسب است و نباید از آن برای نوشیدنی ها و غذاهای داغ استفاده کرد. ۲- بهتر است بدانید استفاده از ظروف یکبار مصرف رنگی احتیاط بیشتری را می طلبد، چرا که ظروف یکبار مصرف مانند ظروف دیگر توانایی نگهداری رنگ را ندارند به همین علت هنگام ریختن غذای داغ یا چای در ظرف، رنگ در غذا حل شده و وارد بدن می شود. بنابراین بهتر است از انواع رنگی این ظروف به ویژه برای غذاهای داغ استفاده نشود. ۳- غذاهای فوری (فست فود) و سوپها باید از ظرف یک بار مصرف تخلیه و در ظرف دیگری گرم شوند.

از طرفی دیگر مصرف بی رویه پلاستیک به ویژه در دو دهه اخیر همگام با رشد صنعت و تکنولوژی به دلیل فرآیند برگشت پذیری آهسته و کند که عملا صدها سال به طول می انجامد، آنرا به یک بحران زیست محیطی تبدیل کرده است. شیوع مصرف مواد پلاستیکی به خصوص در کشورهای در حال توسعه نظیر ایران چنان گسترده شده است که حتی برخی افراد ترجیح می دهند صرف نظر از آسیب جبران ناپذیری که به محیط زیست وارد می شود از این ظروف در منزل نیز استفاده کنند. با توجه به اینکه در این ایام استفاده از ظروف یک بار مصرف افزایش پیدا می کند، به هیات های مذهبی توصیه می شود تا از ظروف یکبار مصرف تجدید پذیر در مساجد و تکایا استفاده کنند. همچنین همیشه به تعداد کافی، سطل تمیز زباله که داخل آن کیسه زباله قرار داده شده، در مساجد و تکایا موجود باشد تا از پراکندگی آنها در سطح معابر و خیابانها و انهار جلوگیری شود. بنابراین فرهنگ سازی و آگاهی بخشیدن در مورد خطرات استفاده از ظروف یکبار مصرف پلاستیکی در رسانه ها، مدارس و مراکز آموزشی از طریق متولیان امر بهداشت و محیط زیست به منظور کاهش تقاضا و در نتیجه کاهش تولید این ظروف و در مقابل سرمایه گذاری و تحقیقات در امر تولید و استفاده از ظروف با منشاء گیاهی بسیار حائز اهمیت می باشد. در صورتی که اگر مصرف این ظروف پلاستیکی به صورت گسترده ادامه داشته باشد و در این زمینه اقدام مؤثری صورت نگیرد، در سال های آینده با مشکلات و معضلات شدید زیست محیطی مواجه خواهیم شد.